

September maakte veel duidelijk

In de eerste plaats dat wij een aantal kanjers in ons midden hebben. Kanjers van deskundigen wel te verstaan, op het brede arbeidsveld van de bijen. De samengebundelde kennis van deze deskundigen heeft vorm gekregen in het schitterende boek 'Pollenanalyse' bestemd voor imkers, scholen, laboratoria en iedereen die wil weten wat zich precies in honing bevindt en hoe men zelf aan de slag kan gaan. Het boek is een uitgave van de Stichting met de lange naam, beter bekend als de Ambrosiushoeve. Onder de auteurs bevinden zich bekende namen zoals Arjen Neve, Jaap Kerkvliet, J. P. Kaas en Aad de Ruijter. De determinatietabellen van Jaap Kerkvliet zijn samengesteld uit de grote hoeveelheid ingezonden honingmonsters door Nederlandse imkers. Het boek bevat maar liefst 20 bladzijden met 234 afbeeldingen van pollen met grote deskundigheid getekend door Arjen Neve. Het is een grote aanwinst voor de Nederlandstalige imkerij en ik beschouw het als een standaardwerk. Het is te bestellen bij de Ambrosiushoeve en kost f 35,- inclusief verzendkosten.

Een tweede novum

Heeft u ooit gehoord van Tuttifrutti bijen? Bij deze dan. Deze naam werd genoemd tijdens een excursie van de Leidse imkers. Volgens de optimist bestaat het uit een ratjetoe van genetisch materiaal waar nog wel iets mee te doen is, terwijl de pessimist minachtend z'n neus ophaalt en spreekt over een genetische vuilnisbelt. En die vuilnisbelt wordt maar steeds hoger, zoals valt te lezen in het artikel 'Uit de PC van de voorzitter' van Dick Vunderink in Bijen 8(9): 254-255 (1999). Volgens zijn informatie blijken er nu weer *Ligustica* koninginnen uit Australië te worden ingevoerd. Dick spreekt zijn bezorgdheid uit over de mogelijke gevolgen van kruisingen met de inlandse bij. Terecht? De geschiedenis van bastaardering van de in ons land voorkomende bij is niet alleen van deze tijd. Swammerdam beschrijft in de 17de eeuw de bij uit zijn omgeving aldus: 'De mannetjes de dikste van lijf en de graauwste van koleur, de Gemeene bijen oftewel de werkbijen de kleinste en van een donker goudgeel en de koningin het langste van lijf en ook goudgeel van koleur'. Lang leve onze koestering van de zwarte heidebij. In de jaren dertig werd in in het 'maandschrift voor bijenteelt' reclame gemaakt voor goudgele koninginnen uit Italië, Zwitserse koninginnen van de oerstam Nigra, zwart van kleur en de

Amerikaanse goudbij. Er is dus eigenlijk niets nieuws onder de zon. Waarom zijn we voortdurend op zoek naar iets anders? Nieuwsgierigheid naar het onbekende of zoals Dick Vunderink het uitdrukt 'vanwege het idee dat het buiten Nederland veel mooier is?' De reden doet er eigenlijk niet toe, het gebeurt met alle daaraan verbonden risico's. Het 'kruisingsgedoe' krijgt op gezette tijden een zet in de rug. Ook de carnica- en Buckfastbij spelen in dit proces van bastaardering een voortdurende rol. Zwermen en uitzwermende darren laten hun sporen in de wijde omgeving achter. Of iedereen daar even gelukkig mee is?

Wat leerde 'Bijen' van september ons nog meer?

Dat de groepering NCB/ZLTO nu geen fusie wil tussen de imkerorganisaties. Een federatie is bespreekbaar. Deze uitspraak wordt niet verder onderbouwd en ook is niet duidelijk of hier sprake is van een bestuursstandpunt of de uitspraak van een Algemene ledenvergadering. Daarom mijn vraag of het langzamerhand geen tijd wordt dat de imkers zich eens uitspreken, al zou het alleen maar zijn om te voorkomen dat er weer jarenlang geld en energie in deze zaak wordt gestopt. Vandaar mijn voorstel om in 'Bijen' de voor- en nadelen van een fusie en federatie op een rijtje te zetten plus de veranderingen die optreden ten opzichte van de huidige situatie. Laat de imkers reageren via een geadresseerd inlegvel en stem je beleid af naar de wens van de meerderheid.

Afscheid

We zijn overspoeld met visies wat de toekomst zal brengen en blikken over de schouder wat de afgelopen honderd jaar heeft gebracht. Ook op bijenteeltgebied waren er ontwikkelingen en we hebben meer inzicht gekregen in het functioneren van een bijenvolk. Prachtig allemaal. Het wetenschappelijk onderzoek had echter ook tot gevolg dat we stapje voor stapje afscheid hebben genomen van het mystieke, het geheimzinnige, dat altijd nauw verbonden is geweest met de bijenteelt. Gelukkig is de fascinatie gebleven. Op veel punten is de strijd gestreden. Er waren heftige discussies over kasttypen. De Simplex, de Verbeterde Simplex, de Mo-Bee-Hive, allemaal claimden ze een betere klimaatbeheersing in de kast waarbij er ook nog dikke stromatten en ander isolerend materiaal in de strijd werd geworpen. Nu heerst er rust op dit terrein en overwinteren we de

volken met open bodemroosters, koud gestapelde bakken en wijd geopende vlieggaten. Ook hebben we afscheid genomen van de strakke werkverdeling in het bijenvolk. Het was zo makkelijk voor ons inzicht, maar de bijen dachten er anders over. Gelukkig maar, want door het versnellen of terugschakelen van gedrag van de individuen, aanpassing naar behoefte, bezit een bijenvolk een enorme weerbaarheid tegen kritieke invloed van buitenaf. Het kost ons meer moeite afstand te doen van de gedachte dat een werkbij geboren tijdens het actieve seizoen een levensverwachting heeft van zes weken. Ze mogen hun pootjes dichtknijpen als ze de vijf weken vol maken. Nog zo'n indrukwekkend verhaal. Als de bijen tijdens een zomerdag massaal naar huis terugkeerden en er volgde later regen of onweer, dan hadden de bijen dit aldus voorspeld. Nu weten we dat bij afnemende lichtintensiteit, het vallen van de avond of donkere wolken voor de zon, de bijen naar huis terugkeren. Door de als diafragma werkende puntogen nemen bijen de afnemende lichtintensiteit waar. Ook kon een strenge winter worden verwacht als dekkleedje- of plank met veel propolis was vastgezet. Het afslaan van volkjes met eierleggende werkbijen ergens voor de stal doen we nog steeds. Toen omdat we geloofden dat eierleggende werkbijen niet meer konden vliegen of de standplaats van hun volk waren vergeten, nu weten we dat ze aan de poort van buurvolken worden geweerd vanwege hun pseudo koninginferomoon geurtjes. Drijfvoeren, de korfteelt had het ons met de paplepel ingegeven. Alleen, zij deden het met stamphoning en wij met suikerwater. Inderdaad deden, want het is achterhaald als stimulans voor broedaanzet. Als een vorm van extra watervoorziening in het voorjaar heeft het nog veel aanhangers. Tot slot nog iets over de regelkeer van het bijenvolk, de koningin. Haar status als heerseres is teruggebracht tot feromooncentrale, waarbij zij onbewust zorgt voor de samenhang in het volk. Zij schrijdt niet langer waardig over de raten richting vlieggat om zich bij de zwerm te voegen, maar moet in werkelijkheid af en toe geprest worden naar buiten te gaan. Niet zij, maar het volk is geprogrammeerd tot zwermen. De bruidsvlucht die zijn einde vond met die ene amechtig hijgende dar is vervangen door een woeste achtervolging door een darrenkogel waarbij tot 25 darren de vader worden van de tienduizenden bijen. We weten nu dat veertig, vijftigduizend bijen, voortgekomen uit ene moeder, allemaal zusjes en halfzuses van elkaar zijn. Elke groep met hun eigen genetische vader eigenschappen. Wellicht vormt die

grote verscheidenheid aan genen wel de vitaliteit van een bijenvolk. We zullen ons blijven verbazen en wachten vol spanning op de dingen die zeker gaan komen. Wat ons met de imkers uit het verleden en de toekomst bindt is de fascinatie voor onze vliegende mirakels.

Dat blijft bestaan en is heel wat waard.

P.S. Zojuist het eerste rapport onder ogen gekregen van de Werkgroep Bedrijfsraad 2000 die het toekomstig doel van de bijenhouderij en de daarbij aanbevolen organisatievorm in beeld brengt. De werkgroep pleit voor een fusie, waarbij alle bestaande organisaties en de Bedrijfsraad worden opgeheven en overgaan in een nieuw op te richten vereniging, eventueel voorafgegaan door een overgangsmodel. Ook deze keuze mogelijkheid hoort op de voor-gestelde enquête lijst voor imkers.

Het weer in de maand december

Voor december geldt in de periode 1961-1990 als normaal 39 uren zonneshijn, 75 mm neerslag en een gemiddelde maximumtemperatuur van 5,7 °C. In de afgelopen vijf jaren gedroeg het weer zich als volgt.

Novembermaanden					
Jaar	Zon	Uren	Neerslag (mm)	Max.temp	°C
1994	zonnig	(68)	nat (110)	zeer zacht	(8,3)
1995	zonnig	(66)	zeer droog (35)	zeer koud	(1,6)
1996	zonnig	(63)	droog (41)	koud	(3,1)
1997	normaal		normaal	zacht	(7,3)
1998	normaal		normaal	zacht	(7,2)

Geraadpleegd

- Vunderink, D., Uit de PC van de voorzitter. Bijen 8(9): 254-255 (1999)
 Verslag NCB/ZLTO. Federatievergadering 01/06/99 Bijen 8(9): 253-254
 Leeuwen, M. van, Excursie Botshol in de Ronde Venen; De Stertselaar 23(4): 13 (1999). Imkersver. Leiden e.o.